

Indledning

Dette nummer er en buket forårsblomster udenfor tema. Nummeret startede traditionelt med et call og en håndfuld abstracts med spændende forslag til artikler, men så gik det anderledes. Det vender vi tilbage til sidst i denne indledning. Heldigvis modtager vi ofte forslag til artikler, som ikke lige passer i et tema, men som er aktuelle og bringer ny viden om arbejdsliv. Vi bringer et udvalg af sådanne artikler i dette nummer.

Vi indleder med en artikel af Michael Pedersen, der har skrevet om “Min, alles eller vores fokustid? Afhængigheder og spændinger i opgaveløsningen ved implementering af fokustid i tre virksomheder med fire dages arbejdsuge”. I denne artikel undersøger forfatteren, hvordan man har forsøgt at implementere fire dages arbejdsuge i tre forskellige virksomheder – bl.a. ved at reducere arbejdstiden til 30 timer om ugen og indføre fokustid med hjælp fra den såkaldte “pomodoro-teknik”, hvor man arbejder fokuseret i 25 minutter, hvorefter der er en kort pause. Empirien fra de tre virksomheder består hovedsagelig af interviews, der er afholdt med medarbejderne i de tre virksomheder i perioden 2018-2024. Michael Pedersens teoretiske udgangspunkt er James Thompson, der har beskrevet, hvordan medarbejdere kan koordinere arbejdet på tre forskellige måder, der skaber hver sin type af afhængighed: puljet, sekventiel eller gensidig. De tre virksomheder i artiklen (et konsulentshus, en projektvirksomhed og en it-virksomhed) repræsenterer forskellige slags arbejde med forskellige typer koordination og afhængighed, og Pedersen viser, hvordan pomodoro-teknikken bruges forskelligt i de tre virksomheder. I konsulentshuset bliver teknikken brugt til at skabe individuel fordybelse, hvor man ikke forstyrres. I projektvirksomheden bruges teknikken til at skabe fælles timing og flow, så alle er “i pomodoro” på samme tid. Og i it-virksomheden foregår pomodoro primært i par, hvor kolleger, som samarbejder om en opgave, hjælpes til at fokusere på denne. Artiklen viser dog også, at indførelsen af teknikken ændrer på vaner og på, hvordan forskellige typer af arbejdsopgaver opfattes som mere eller mindre produktive, hvilket fx kan betyde, at arbejdsopgaver, som er nødvendige, men ikke lige passer i en “pomodoro”, nedprioriteres. Derfor opfordrer Pedersen til, at vi holder os sådanne utilsigtede effekter for øje i takt med, at idéer om fire dages arbejdsuger og forskellige tidsoptimerings-teknikker breder sig i både den offentlige og den private sektor.

Vi bringer også Astrid Stampe Loveladys artikel med titlen ”’Det er svært at vokse her’: prekarisering og isolationsprocesser blandt landbrugsmigranter i Danmark.” I den får vi et indblik i arbejdslivet for migrantarbejdere på danske landbrug. Artiklen bygger på flere års feltarbejde med deltagerobservationer og interviews på migranternes modersmål. Med teoretisk holdepunkt i prekarisering og isolationsprocesser har forfatteren undersøgt migranternes liv og arbejde i dansk landbrug. Hun beskriver isolationsprocesserne som dynamiske og relationelle processer: De formes ikke alene i fraværet af kontakt, men gennem migranternes interaktioner med andre mennesker – andre migranter, kollegaer, arbejdsgivere og lokalsamfundet. Fx kan sproglige barrierer, sociale normer på arbejdspladsen og ulige magtforhold være med til at skabe afstand mellem kollegaer samt mellem migranter og lokale borgere. Det kan bidrage til, at migranter bliver socialt isolerede, selvom de er omgivet af mennesker. En pointe i artiklen er, at prekaritet og isolation forstærker hinanden og hæmmer mulighederne for faglig, social og personlig udvikling. Alligevel argumenterer forfatteren for, at det relationelle og dynamiske i isolationsprocesserne rummer kimen til udvikling, blandt andet gennem migranternes initiativer, projekter, agens og kreativitet uden for arbejdet.

Nummeret slutter af med to artikler om jobformidlers jobs. Den første, "Jobformidleren som grænsegænger: mellem brobygning og grænsesætning", er skrevet af Claus Brygger Jacobi, Silla Marie Mørch Sievers og Naja Berg Hougaard. Artiklen bygger på empiri i form af kvalitative interviews fra et samskabelsesprojekt, hvor et kommunalt jobcenter i samarbejde med virksomheder og uddannelsesinstitutioner skulle forsøge at finde nye veje til jobs for udsatte ledige ved hjælp af småjobs og "supported employment" (2021-2023). Forfatterne sætter med hjælp fra teorier om "boundary spanners" (grænsegængere) spot på de dilemmaer og balancegange, jobformidlerne må håndtere for at lykkes. En form for grænsegang med tilhørende dilemmaer opstår, når jobformidlerne forsøger at mægle, forhandle og overbevise både den jobsøgende og virksomheden om, at de har netop deres interesser og behov for øje – også når de taler med den anden part. En anden form for grænsegang med tilhørende dilemmaer opstår, når jobformidlerne på den ene side skal disciplinere og sikre, at den ledige overholder sine rådighedsforpligtelser og kommer hurtigst muligt i job, og på den anden side også skal arbejde ud fra en omsorgslogik, der respekterer borgerens individuelle situation, ønsker og behov, samt varetager både retssikkerhedsmæssige hensyn og sikrer reel borgerinddragelse gennem hele processen. Artiklen viser, hvordan jobformidlers evner til at være grænsegængere er en helt central del af at kunne lykkes med at få de udsatte ledige i job, og den viser også, hvordan de både over for beskæftigelsessystemet, virksomhederne og borgerne må veksle mellem at bygge bro og trække grænser.

Og den sidste artikel i nummeret fortsætter i samme spor i den forstand, at det også her er jobkonsulenters arbejdsliv, der er i fokus. I artiklen undersøger Inge Storgaard Bonfils og Hamiyet Kaya jobkonsulenters skriftlige arbejde i spændingsfeltet mellem to forskellige dokumentationssystemer: jobcentrets digitale fagsystem og IPS-tilgangens (Individuelt Planlagt job med Støtte) skabeloner. Studiet af 13 jobkonsulenter i tre kommuner viser, at systemerne bygger på grundlæggende forskellige logikker. Fagsystemet afspejler en lovteknisk administrativ logik med fokus på standardiseret informationsindsamling, hvor konsulentens rolle bliver at være "informationsindsamler". IPS-skabelonerne bygger derimod på en recovery-orienteret logik med fokus på de unges ønsker og præferencer, hvor konsulenten bliver en slags "rejsefælle" i den unges proces. Konsulenterne oplevede først de nye IPS-skabeloner som forstyrrende "dobbeltdokumentation". Men over tid fandt de mening i arbejdet ved at adskille deres skrivepraksisser – den ene orienteret mod lovkrav, den anden mod relationsarbejdet med de unge. Studiet peger dog på, at den korte, fragmenterede skriveform fra fagsystemet smitter af på IPS-skabelonerne, hvorved potentialet for en mere reflekteret og narrativ skriftlighed ikke fuldt ud realiseres. Artiklen rejser derfor spørgsmål om, hvordan dokumentationssystemer bedre kan understøtte både faglig refleksion (som mangler i begge former) og borgerinddragelse.

Vi bringer også en kronik af Malene Friis Andersen og Ulrik Gensby, som adresserer dobbeltheden i bæredygtighedsbegrebet. Det gør den i sit argument for, at den danske arbejdsmarkedsmodel, som i sig selv er socialt bæredygtig, kan være en afgørende løftestang for at opnå miljømæssig bæredygtighed gennem den grønne omstilling. Baseret på et projekt med DM viser forfatterne, hvordan tillidsvalgte og ledere håndterer klimahandlinger på arbejdspladsen, og hvordan samarbejdssystemet både udfordres og aktiveres i denne proces. Den socialt bæredygtige samarbejdsmodel med lokal dialog, kollektive vilkår, indflydelse gennem formelle strukturer og dynamisk kompetenceudvikling giver særlige muligheder for at skabe holdbare grønne løsninger. Undersøgelsen påpeger, at denne synergi mellem social og miljømæssig bæredygtighed forstærkes, når medarbejdere involveres i beslutningsprocesser og oplever meningsfulde klimahandlinger. Samtidig understreger forfatterne, at for at realisere dette dobbelte bæredygtighedspotentiale må både tillidsvalgte og ledere udvikle nye kompetencer og skabe plads til dialog om grøn omstilling i samarbejdssystemet, så trivsel og produktivitet kan gå hånd i hånd med miljømæssige hensyn.

Til slut bringer vi en boganmeldelse skrevet af Mads Kristoffer Lund. Han anmelder Johan Simonsen Abildgaards og Thomas Clausens bog: *”Psykisk arbejdsmiljø og trivsel – Viden og værktøjer til en bedre arbejdsplads”*.

Dette nummer af Tidsskrift for Arbejdsliv er blevet til på baggrund af et lidt usædvanligt forløb. Nummeret blev undfanget som en idé om at lave et nummer om bæredygtighed og arbejdsliv. Vi havde i callen lagt op til, at ”bæredygtighed” skulle forstås relativt snævert i forhold til den grønne omstilling og fx handle om arbejdsliv på solcelleanlæg og windfarms, i transportsektoren, i byggebranchen, i detailhandelen, turistindustrien — eller i fiskeriet og landbruget. Og at nummeret skulle tage afsæt i, hvordan arbejdsliv var påvirket af klima- og biodiversitetskrisen.

Da vi modtog bidragene, stod det dog klart, at ingen af de indkomne forslag tog udgangspunkt i denne snævre forståelse af bæredygtighed. Mange af forslagene handlede derimod om ”miljø” og bæredygtighed i en mere overført betydning som for eksempel, hvordan arbejdspladser kan indrettes, så de fremmer trivsel, rummelighed og langtidsholdbare arbejdsliv. Og i redaktionen tænkte vi, at det var helt fint at gå med denne udvidede forståelse.

Da deadline nærmede sig, blev vi ramt af en anden klassisk tidsskrifts-virkelighed: dilemmaet mellem forfatteres begrænsede tid og publikationers urokkelige deadlines. Når lovende og tema-relevante artikler har brug for et ekstra vrid for at leve op til tidsskriftets redaktionelle standarder, kolliderer dette ofte med fortravlede forfatteres pressede tidsplaner. Så det er endt med, at dette nummer kommer til at se noget anderledes ud, end det var tænkt fra starten.

Alt dette handler selvfølgelig i en eller anden forstand om bæredygtighed i det arbejde, der drejer sig om at drive et tidsskrift, og dette indblik i tidsskriftsredaktioners arbejdsliv er samtidig en forklaring på, at det foreliggende nummer ikke som annonceret i vores call er et temanummer om bæredygtighed, men er blevet mere mangfoldigt og uforudsigeligt – ikke ”vild med vilje” i ordets bogstavelige forstand, men snarere udtryk for den organiske proces, der kendetegner akademisk publicering. Vi håber derfor, at læserne vil værdsætte og finde inspiration i denne forårsbuket.

God læselyst!

Jakob Krause-Jensen, Sisse Grøn, Astrid Stampe Lovelady, Nana Katrine Vaaben og Rikke Thomsen